

آموزش به بیمار

زهرا اسکندری

مسئول آموزش به بیمار - مرکز آموزشی درمانی امیرالمومنین (ع)

اصول آموزش به بیمار

- بیمار، انسانی است که دچار اختلال در فرآیند سلامتی خود شده است و نقش پرستار و کادر درمانی به عنوان آموزش دهنده این است که با استفاده از فرآیند آموزش به بیمار و خانواده وی درباره بیماری و مسائل مربوط به آن اطلاعات لازم را ارائه کند، مهارت ها را آموزش دهد و تغییر نگرش ایجاد کند.
- آموزش عبارتست از فعالیت هایی که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده، طرح ریزی می شود و بین یاد دهنده و یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می یابد.
- بنابراین ۲ شرط ضروری برای اطلاق مفهوم آموزش:

۱. اهداف آموزشی

۲. برنامه ریزی برای رسیدن به اهداف

- فرهنگستان پزشکان خانواده آمریکا، آموزش به بیمار را فرآیند تاثیرگذاری بر رفتار بیمار و ایجاد تغییر در دانش، نگرش و مهارت ها که برای حفظ و ارتقاء سلامتی ضروری است، معرفی می کند.
- آموزش به بیمار فرایندی است هدفمند، سیستماتیک، منظم و طراحی شده که به موجب آن یادگیری اتفاق می افتد و به دنبال آن در آگاهی، نگرش و مهارت بیمار تغییر ایجاد می شود و صلاحیت و توانایی او در مراقبت از خود افزایش یافته و فعالیت هایی را انجام می دهد که به سطح سلامت و رفاه وی می افزایند و از بروز در عوارض بالقوه پیشگیری می کند.
- آموزش به بیمار در برگیرنده تمام فعالیت های آموزشی مربوط به بیماری شامل آموزشهای درمانی، بهداشتی و ارتقای سلامت بالینی است که برای کمک به بیمار به منظور تصمیم گیری آگاهانه در مورد بیماری خود و کسب مهارت خود مراقبتی صورت می گیرد

اهداف آموزش به بیمار

- حفظ و ارتقاء سلامتی و پیشگیری از بیماری
- بازگشت به سلامتی
- سازگاری با اختلال در عملکرد

مزایای آموزش به بیمار

- افزایش رضایتمندی بیماران
- کاهش اضطراب بیمار
- کاهش دوره بستری
- افزایش نتایج درمان با پایبندی بیشتر بیماران به اقدامات مراقبتی
- کاهش هزینه های درمانی و بهداشتی
- اطمینان از تداوم مراقبت ها
- بهبود کیفیت زندگی بیمار - کاهش بروز عوارض بیماری - افزایش توانمندی و مشارکت در برنامه های درمانی و مراقبتی - افزایش استقلال بیمار در فعالیت های روزمره - تکمیل برنامه های درمانی - کاهش پذیرش مجدد بیماران - در نهایت توانمندسازی جامعه.

مقالات مرتبط

- در مطالعه ی کارآزمایی بالینی که در سال ۱۳۹۱ با هدف بررسی تأثیر آموزش مراقبت از دستها بر بدشکلی و اختلال در محدوده حرکات طبیعی دستها در مبتلایان به سوختگی دستها انجام شد. انجام شدن نتایج نشان اجرای آموزش مدون مراقبت از دستها بر کاهش بعضی از انواع بدشکلی های مرتبط با سوختگی دستها و نیز کاهش اشکالات مرتبط با محدوده حرکتی دستها در بیماران مبتلا مؤثر است و لازم است پرستاران در مراقبت از این بیماران به این امر توجه بیشتری نمایند.
- در مطالعه کارآزمایی بالینی که در سال ۱۳۹۳ در اهواز با هدف تعیین اثربخشی مدل بهینه سازی فرهنگ سازمانی آموزش بیمار بر میزان اضطراب و رضایتمندی بیماران سوختگی انجام شدن نشان داد یافته هانشان دادنشانگر راهبردی بودن این مدل در ارتقای آموزش بیماران سوختگی از طریق ارتقای مهارت های آموزشی و انگیزه پرستاران، افزایش تعهد و مسئولیت پذیری سیستم بر اجرای بهینه آموزش بیمار بود؛ لذا به کارگیری این مدل در ارتقای سلامت این بیماران پیشنهاد می گردد.

A team is
many hands & one mind.

یک تیم یعنی، دست های زیاد و یک ذهن

many hands & one mind.

A team is

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

Ministry of Health & Medical Education

Shiraz University of Medical Science: دانشگاه علوم پزشکی شیراز

Medical Center: مرکز پزشکی آموزشی درمانی امیرالمؤمنین (ع)

فرم نیاز سنجی آموزشی

وضعیت تأهل: مجرد	شماره پرونده: Unit Number ۴۵,۴۱۴				
علت بستری سایر	جنس: Sex مرد	نام مادر: Mother Name	نام پدر: Father Name موسی	نام: Name محمد عرفان	نام خانوادگی: Family Name درویشی
محل کار: Place of Work -	شغل: Occupation کودک	میزان تحصیلات -	محل تولد: Place of Birth مرودشت	تاریخ تولد: Date of Birth ۱۳۹۰/۰۷/۰۳	محل صدور: Place of ID مرودشت

درصد سوختگی ۴۵- در ب هفتم- ۶۳ مرودشت خیابان انقلاب کوچه

آدرس

مهمترین مشکل شما از لحاظ جسمی در حال حاضر چیست؟

بیشترین دلگرانی شما در ارتباط با مشکل پیش آمده چیست؟

مهمترین مشکلی که فکر میکنید در مورد آن نیاز به آموزش دارید چیست؟

بهترین زمان برای آموزش به شما چه ساعتی است؟

پیشنهاد شما برای روش آموزش دهی چیست؟

فیلم

بروشور

آموزش چهره به چهره

آموزش گروهی

بهترین روش برای سرگرمی در مدت زمان اقامت شما در بیمارستان چیست؟

۱- فیلم سینمایی

۲- تلویزیون

۳- موسیقی

۴- گارتون

دانشگاه علوم پزشکی شیراز
مرکز آموزشی درمانی امیر المومنین (ع)
فرم نیازسنجی آموزشی پزشکان پرسنل

تاریخ.....

بخش.....

- ۱- مهمترین نیاز آموزشی در مورد بیماران بخش شما چیست؟
- ۲- از چه روشی برای آموزش به بیماران در بخش استفاده می‌گردد؟
- ۳- به نظر شما آیا روش موجود برای آموزش به بیماران موثر است؟
- ۴- پیشنهاد شما در مورد استفاده از روش آموزشی جایگزین چیست؟
- ۵- بهترین زمان برای آموزش به بیمار شما چه ساعتی است؟
- ۶- آیا در بخش از روش های درمانی مکمل استفاده می‌گردد؟
  - موسیقی درمانی
  - ماساژ
  - خنده درمانی
  - آروماتراپی (عطر درمانی)
  - تکنیک های ریلکسیشن
- ۷- مهمترین مشکل در امر آموزش دهی موثر به بیماران چیست؟

دانشگاه علوم پزشکی شیراز
مرکز آموزشی درمانی امیرالمومنین (ع)
فرم شماره ۲

نتایج بررسی فرم نیاز سنجی بیماران ، پرسنل و پزشکان

بخش .....

مشکلات روحی و جسمی بیماران :				
۱- پاسخ سوالات ۱ و ۲ فرم نیاز سنجی بیماران				
ردیف	موارد مطرح شده	پزشک	پرستار	بیمار
۱	مهمترین نیاز آموزشی در بخش	پاسخ سوال شماره ۱ پرسش نامه نیاز سنجی پزشکان	پاسخ سوال شماره ۱ پرسش نامه نیاز سنجی پرسنل	پاسخ سوال شماره ۲ پرسش نامه نیاز سنجی بیماران
۲	روش موجود برای آموزش به بیماران در بخش موثر بودن روش	پاسخ سوال شماره ۲ پرسش نامه نیاز سنجی پزشکان	پاسخ سوال شماره ۲ پرسش نامه نیاز سنجی پرسنل	پاسخ سوال شماره ۴ پرسش نامه نیاز سنجی بیماران
۳	پیشنهاد در مورد روش آموزشی جایگزین	پاسخ سوال شماره ۴ پرسش نامه نیاز سنجی پزشکان	پاسخ سوال شماره ۴ پرسش نامه نیاز سنجی پرسنل	پاسخ سوال شماره ۶ پرسش نامه نیاز سنجی بیماران
۴	بهترین ساعت آموزشی	پاسخ سوال شماره ۵ پرسش نامه نیاز سنجی پزشکان	پاسخ سوال شماره ۵ پرسش نامه نیاز سنجی پرسنل	پاسخ سوال شماره ۵ پرسش نامه نیاز سنجی بیماران
۵	استفاده از درمان های مکمل	پاسخ سوال شماره ۶ پرسش نامه نیاز سنجی پزشکان	پاسخ سوال شماره ۶ پرسش نامه نیاز سنجی پرسنل	بهترین روش برای سرگرمی در طول مدت اقامت بیماران : پاسخ سوال شماره ۷ پرسش نامه نیاز سنجی بیماران
۶	مهمترین مشکلات در امر آموزش دهی موثر	پاسخ سوال شماره ۷ پرسش نامه نیاز سنجی پزشکان	پاسخ سوال شماره ۷ پرسش نامه نیاز سنجی پرسنل	پاسخ سوال شماره ۸ پرسش نامه نیاز سنجی بیماران

دانشگاه علوم پزشکی شیراز
مرکز آموزشی درمانی امیرالمومنین (ع)
فرم شماره ۲

نتایج بررسی فرم نیاز سنجی بیماران ، پرسنل و پزشکان
بخش .....

<p>لیست پمفلت های مورد نیاز :</p>	<p>لیست پمفلت های موجود در بخش :</p>
<p>پیشنهادات :</p>	

دانشگاه علوم پزشکی شیراز
مرکز آموزشی درمانی امیرالمومنین (ع)
نتایج بررسی فرم نیاز سنجی بیماران ، پرسنل و پزشکان
بخش اطفال

مشکلات روحی و جسمی بیماران :

- ۲- کم خوابی و بیقراری
- ۳- ترس از روپوش سفید ، آمپول ، غریبه ، روش های درمانی ، پانسمان ، فیزیوتراپی
- ۴- بی اشتها
- ۵- خارش زیاد
- ۶- نگرانی در ارتباط با ظاهر و کارایی عضو سوخته
- ۷- نگرانی در ارتباط با تصمیم گیری و انجام عمل جراحی و نتایج آن
- ۸- ترخیص هر چه سریعتر از بیمارستان

ردیف	موارد مطرح شده	پزشک	پرستار	بیمار
۱	مهمترین نیاز آموزشی در بخش	<ul style="list-style-type: none"> ۱- شستشوی مداوم دست ۲- نیاز های مراقبتی از اطفال • چگونگی تعویض پوشک • روش صحیح غذا دادن ۳- حفظ روحیه و حمایت های روانی ۴- عدم رفت و آمد به اتاق دیگر بیماران 	<ul style="list-style-type: none"> ۱- آموزش جهت روند درمان ۲- توضیح وضعیت کنونی کودک ۳- آموزش تغذیه ۴- آموزش قوانین بخش ۵- آموزش پانسمان های نوین ۶- آموزش روند احیای نوزادان ۷- آموزش مراقبت از کودک پس از ترخیص 	<ul style="list-style-type: none"> ۱- نتیجه عمل جراحی ۲- ظاهر عضو سوخته ۳- بازگشت کارایی عضو سوخته ۴- روند بهبودی
۲	روش موجود برای آموزش به بیماران در بخش موثر بودن روش	پمفلت تا حدی	پمفلت و آموزش چهره به چهره خیر ، زمان بر بودن ، تعداد زیاد آموزش ها	
۳	پیشنهاد در مورد روش آموزشی جایگزین	<ul style="list-style-type: none"> ۱- استفاده از پرسنل مخصوص جهت آموزش به بیمار ۲- استفاده از فیلم آموزشی 	<ul style="list-style-type: none"> ۱- فیلم آموزشی ، انیمیشن ، پمفلت 	<ul style="list-style-type: none"> فیلم آموزشی ، پمفلت ، دیدن فردی که عمل جراحی در ارتباط با سوختگی داشته است
۴	بهترین ساعت آموزشی	بعد از ظهر	صبح ها ساعت ۱۱ الی ۱۲:۳۰ ، بعد از ظهر ۵ الی ۷ شب ۹ الی ۱۰	بعد از ظهر

بهترین روش سرگرمی در مدت زمان اقامت: کارتن ، شبکه پویا ، بازی با بچه های دیگر	<ul style="list-style-type: none"> • موسیقی درمانی • ماساژ • تکنیک های ریلکسیشن 	موسیقی درمانی ، آهنگهای ویژه کودکان	استفاده از درمان های مکمل	۵
	۱- اضطراب والدین ۲- تعداد زیاد قوانین ۳- کم سواد والدین ۴- متناسب نبودن آموزش ها ۵- با سن اطفال	۱- نداشتن پرسنل مخصوص جهت آموزش به بیماران ۲- نداشتن امکانات جهت پخش فیلم های آموزشی	مهمترین مشکلات در امر آموزش دهی موثر	۶

لیست پمفلت های مورد نیاز: <ul style="list-style-type: none"> ✓ تکنیک های کاهش خارش محل سوختگی ✓ G6PD ✓ بهداشت و کنترل عفونت در بخش اطفال ✓ راهکارهای کنترل ترس و اضطراب در کودکان (افراد نا آشنا، پروسیجرهای درمانی و...) ✓ کم خوابی و بی قراری در کودکان بستری ✓ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن 	لیست پمفلت های موجود در بخش: <ul style="list-style-type: none"> ✓ تب و تشنج ✓ آنمی فقر آهن در کودکان ✓ کنترل تب در کودکان
---	---

<p style="text-align: right;">پیشنهادات:</p> <p>۱- کاهش ترس و اضطراب اطفال در ارتباط با سندرم روپوش سفید:</p> <ul style="list-style-type: none"> • استفاده از روپوش با رنگ و ظاهر مناسب کار با اطفال <p>۲- کاهش ترس و اضطراب اطفال در ارتباط با برخورد با افراد نا آشنا</p> <ul style="list-style-type: none"> • در صورت امکان از زمان پذیرش اطفال تا زمان ترخیص آنها از پرسنل ثابت در شیفت ها برای مراقبت از اطفال استفاده گردد. <p>۳- کم خوابی و بی قراری:</p> <ul style="list-style-type: none"> • کم کردن سرو صدا و نور در زمان استراحت اطفال و ایجاد فضای آرام در بخش • منسجم کردن مراقبت های پرستاری و کادر درمان برای کاهش تعداد دفعات بیداری در طول شب و داشتن خواب مناسب در طول روز <p>۴- نگرانی درمورد تصمیم گیری و نتیجه عمل جراحی و همچنین ظاهر و کارایی عضو سوخته</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح درمورد چگونگی عمل جراحی و روند بهبودی توسط پرسنل و پزشکان محترم • از افراد با مشکل سوختگی که اعمال جراحی موفقیت آمیز داشتند و به درمانگاه مراجعه می کنند درخواست گردد(با رعایت مسائل کنترل عفونت) در بخش های مختلف حضور پیدا کنند به منظور صحبت با بیماران و نشان دادن عکس های قبل از عمل جراحی و ایجاد روحیه و انگیزه در بیماران سوختگی تشکیل گروه خود گردان از بیماران سوختگی برای ایجاد انگیزه و روحیه در بیماران

پمفلت های آموزشی مورد نیاز در بخش های بستری بیمارستان

بخش جراحی

- ✓ روشهای ترمیمی در سوختگی
- گرافت
- فلپ
- tissue expander
- ✓ پیشگیری و مراقبت از زخمهای فشاری
- ✓ هر نیا
- ✓ پیلونیدال سیست
- ✓ شقاق
- ✓ فتق
- ✓ مراقبت از ناحیه پیوند
- ✓ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

بخش اطفال

- ✓ تب و تشنج
- ✓ آنمی فقر آهن در کودکان
- ✓ کنترل تب در کودکان
- ✓ G6PD
- ✓ بهداشت و کنترل عفونت در بخش اطفال
- ✓ راهکارهای کنترل ترس و اضطراب در کودکان (افراد ناآشنا، پروسیجرهای درمانی و...)
- ✓ کم خوابی و بی قراری در کودکان بستری
- ✓ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

بخش مردان

- ✓ توصیه های بهداشتی در بخشهای سوختگی
- ✓ ترمیوز ورید عمقی
- ✓ توصیه های بهداشتی (پیشگیری و درمان) جهت بیماران دیابتی
- ✓ روشهای جدید درمان سوختگی (پانسمان باز در خصوص سوختگی درجه ۲ سطحی)
- ✓ مراقبت از زخم های سوختگی صورت (بر اساس پژوهش)
- ✓ COPD
- ✓ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

بخش زنان

- ✓ توصیه هایی برای مادران باردار با زخم های سوختگی
- ✓ آموزش حین ترخیص بیمار دچار صدمات سوختگی
- ✓ عوارض سوختگی و پیشگیری از آن
- ✓ مراقبت از زخم

✓ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

بخش ICU

✓ روشهای پیشگیری و درمان عفونت های تنفسی

✓ روشهای پیشگیری و درمان زخم بستر

✓ بهداشت دهان در بیماران Intubate و مراقبتهای پس از Extubate کردن بیماران

✓ آفت دهان (روش مراقبت و پیشگیری)

✓ روش صحیح ساکشن کردن

✓ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

اتاق عمل

○ مراقبتهای قبل و بعد از عمل به تکنیک اعمال جراحی شامل موارد ذیل

○ گرافت

○ Release contracture

○ Rhinoplasty

○ فلپ

○ هر نیا

○ هموروئید

○ کیست پیلونیدال

بیهوشی

○ مدیریت درد

○ عوارض داروهای بیهوشی و مراقبت پس از آن

○ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

اتفاقات

○ انواع سوختگی روشهای درمان آن

○ سوختگی شیمیایی

○ سوختگی تنفسی

○ سوختگی الکتریکی

○ سوختگی با مایعات و اجسام داغ

○ روشهای محاسبه میزان درصد سوختگی

○ مایع درمانی در سوختگی

○ معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

درمانگاه

○ روشهای پیشگیری از سوختگی

○ سوختگی شیمیایی

○ سوختگی تنفسی

○ سوختگی الکتریکی

○ سوختگی با مایعات و اجسام داغ

- آسم و سوختگی
- سلولیت
- معرفی بخش، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

❖ واحدهای پاراکلینیکی

کار درمانی

- کار درمانی
- مراقبت های پس از ترخیص
- باز توانی در بیماران سوختگی
- معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

رادیولوژی

- حفاظت در برابر اشعه مبنی بر کاهش هر چه بیشتر تیترا دیوگرافی
- معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

روانشناسی و مددکاری

- بهداشت روان در بیماران سوختگی
- راههای کنترل ترس و اضطراب در بیماران سوختگی
- تکنیک های ریلکسیشن
- افسردگی
- گروه درمانی، خانواده درمانی و مزایای آن
- راه کارهای افزایش عزت نفس در بیماران سوختگی
- معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

تغذیه

- ✓ اهمیت تغذیه در روند بهبودی زخم ها
- ✓ نوع رژیم غذایی و دریافت کامل کالری روزانه در اطفال و بزرگسال
- ✓ رژیم غذایی بیماران دیابتی با زخم های سوختگی
- ✓ رژیم غذایی در بیماران با فشار خون و چربی خون بالا و زخم های سوختگی
- ✓ راهکارهایی برای افزایش اشتها در کودکان و بزرگسالان با زخم های سوختگی
- ✓ استفاده از داروهای مکمل در بیماران سوختگی
- ✓ معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

آزمایشگاه

- توضیح در مورد آزمایشات و شرایط نمونه گیری صحیح در آزمایشات مختلف در قالب دفترچه
- معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

بهداشت محیط

- بهداشت فردی
- بهداشت مواد غذایی
- تفکیک پسماندهای بیمارستانی
- روش شستن دست و ضد عفونی کردن آن
- رعایت نکات ایمنی در بخش اطفال
- رعایت بهداشت محیط
- معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

فیزیوتراپی

- پیشگیری از کوتاهی و بد شکل شدن مفاصل
- پیشگیری و درمان عوارض سوختگی
- پیشگیری از عوارض بی حرکتی
- توصیه های لازم در هنگام ترخیص
- معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

مرکز تحقیقات

- کمک به انجام پژوهش با هدف تعیین اثربخشی مدل بهینه سازی فرهنگ سازمانی آموزش بیمار بر میزان اضطراب و رضایتمندی بیماران سوختگی
- کمک به انجام پژوهش در ارتباط با موسیقی درمانی در بخش های بستری و اجرای هر چه سریعتر آن در بخش ها بر اساس نتایج پژوهش
- معرفی واحد، پزشکان و پرسنل و خدمات آن

توصیه هایی راجع به تهیه پمفلت و مطالب آموزشی

- تمام موارد مورد نیاز بیمار در ارتباط با موضوع در نظر گرفته شود
- توصیه ها ساده، قابل فهم و کاربردی باشد
- خلاقیت در طراحی و نحوه انتقال مطالب در نظر گرفته شود
- در صورت امکان مطالب مصور تهیه شود

تشکیل کارگروه آموزش به بیمار

- راه اندازی بخش مشاوره کلینیکی و باراکلینیکی در [سایت بیمارستان امیرالمومنین \(ع\)](#)
- راه اندازی بخش کتابخانه الکترونیک
- راه اندازی بخش پند پزشک

دستور کار جلسه آینده

۱. تحویل پمفلت ها و مطالب آموزشی از واحد های مختلف
۲. نظر خواهی در ارتباط با طراحی پمفلت های آموزشی
۳. تحویل لیست اولویت های آموزشی مورد نیاز هر بخش جهت تهیه فیلم های آموزشی در بخش پند پزشک
۴. ارائه کتاب های الکترونیک (E book)
۵. فرآیند آموزش به بیمار